

GAZETA

KORRESPONDENTA

WARSZAWSKIEGO I ZAGRANICZNEGO

Uroczystość Bożego-Ciała z processją w rynku Starego-Miasta z kościoła metropolitalnego odbyła się z zwykłą okazałością religijną, na której byli rozmaici urzędnicy publiczni, Jenerałowie, wyżsi i niżsi officerowie w znaczney liczbie, tudzież bardzo wiele obywateli poci mieszkańców. Szły naprzód cechy z chorągwiemi, a za nimi Duchowieństwo zakonne i świeckie tutejszey stolicy. Nad mącą N. Sakrament JW. *Hołowczyem* Biskupem Sandomirskim niesli urzędnicy baldakin. Postępował zaś ten cały pobożny orszak wespół szeregów wojska rozstawionego w kościele i w około rynku.

z Sarnowic 20 Maja

W życiu swoim JW. Xawery Hrabia *Działyński* Senator Woiewoda Królestwa Polskiego, orderów różnych Kawaler, przez poświęcenie się prawdziwey cnotcie i zamiłowaniu swey oyczyzny od pamiętney Seymu wielkiego epoki uzyskał chwały i trwałego poszanowania nie tylko w sercach współrodaków, ale nawet u dobrze myślących postromnych, tyle zgon jego zawczesny wzniecił uczucia do oddania ceniom zmarłego holdu i szczerego wynurzenia żalu nad stratą męża tego w narodzie znakomitego. — W dopełnieniu tey tkliwej dla serc czułych powinności przychylnie domowi zmarłego Woiewody osoby, wdzięczne osobistych względów, iakżemi od niego zaszczyconemi były, wywiczując się prawym swych obowiązków

uczuciom, postanowiły w dniu 3cim Maja roku bieżącego, iako dniu sławnego zawodu, którym zmarły Woiewoda *Działyński* przez miłość oyczyzny między swemi współrodakami zaisiał, i skutkiem późniejszych uciepień dowiódł, iż synem oyczyzny być za cel swego iestestwa poczytał, odprawić obchód religijnego obrzędu w parafialnym (dobr tegoż dziedzicznych kościele Olexowskim. Jakoż w dniu tym zaproszone z okolic duchowieństwo tak świeckie, iak zakonne, przy zgromadzeniu licznego ludu odprawiło ten żalobny obrządek, na którym przy śpiewanych exekwiiach zasylane były Bogu ofiary błagalne przez kapłanów za duszę zmarłego. — Po exekwiiach miał przemowę W. J. X. *Zawileński* Kanonik Katedralny Kielecki, i Proboszcz z *Mniszewa*, który przy załączeniu tekstu z psalmu *Dawida*. — *W pamięci wieczny żyć będzie sprawiedliwy*, wystawiwszy obraz cnót nieskazanych tak w publicznym iako i prywatnym życiu s. p. *Działyńskiego*, oddając cześć należną za winne dla oyczyzny usługi w epokach stanowiących chwałę narodową mężowi, którego imię potomność błogosławić będzie, zakończył w duchu religijnym o nagrodzie i wieczny przed Bogiem pamięci *Sprawiedliwego*, iakiego wszystkim w osobie zmarłego za wzór do naśladowania okazał. Po tey przemowie, odspiewany żalobny kondukt przy wystawionym w środku kościoła katafalku dołóżczył powyższego obrzędu.

z Berlina 5 Czerwca

Król coraz zdrowszy. — Królewic następcą tronu jeździł onegdaj do Stargardu zbraćmi swemi X eciem *Wilhelmem* i księciem *Karolem* dla obejrzenia zebranego tam wojska, skąd wczoraj powrócili.

Na rozkaz tutejszego Ministerstwa Sprawiedliwości, gazeta rządowa umieszczać będzie wyjątki z prawa o *hipotekach* na ostatnim Sejmie Polskim uchwalonego, a to dla wiadomości i zastosowania się, wczem wypadnie, tych poddanych Pruskich, których to dotyczyć może.

z Paryża 26 Maja.

Izba Parów na sessyi dnia 24go bieżącego miesiąca przyjęła większością 133 głosów przeciw 34 drugi projekt prawa o wolności ruku tyczący się sądzenia wykroczeń przeciw teyże wolności, a przyjęty niedawno w Izbie Deputowanych.

Izba Deputowanych na sessyi dnia 22 i 24 rozbięrała dalsze artykuły projektu tyczącego się rachunków skarbowych z 4ch lat ostatnich. Przyjąwszy wszystkie jego artykuły pojedynczo, głosowała dnia 24go na cały razem projekt, i za nieniła go w prawo 182 głosami przeciw 11.

Na sessyi teyże Izby dnia 25go przystąpiono do roztrząsania wydatków w roku 1819. Po kilku mowach, zabrał głos Pan *Rodet*, którego mowę wydrukować iednomyślnie kazano. Obstawiał w niej za oszczędzeniem wydatków w każdym ministerstwie, i wskazał, iaka ilość może być oszczędzona. Tak zaś mówił:

„Karta Konstytucyjna chcąc, aby budżet szła corocznie pod rozwagę Izby, nie chcey formalności chciała, mającey iedynie za cel wykazanie całkowitego dochodu, i sposobów zebrania onegoż; ale chce, żeby sprawdzano corocznie potrzebę wydatków, i żeby wyznaczano, iaką w nich zaprowadzić można oszczędność. Wydatki nasze okazują się zawsze iednakimi, lubo ostatnie wypadki przywiodły Francją do utracenia przeszło trzeciej części ziemi. Jedno z głównych źródeł tych ogromnych wydatków jest w mnóstwie urzędników wyższych i niższych po ministerstwach, którzy w pracy swojej więcej sobie przeszkadzają, aniżeli pomagają; ta zaś ich wielość

stała pochodzą, że nowy Minister tworzy nowych urzędników, a przez gęzeczność dla poprzednika, i dawnych tworu iego zostawia. I tak, Ministerstwo Przychodów, które dawniey miało 450 tylko officialistów, ma ich teraz przeszło 1,300. I tak bióro to, którego osobistość 100,000 franków przy mniejszey dokładności w pracy kosztuje, mogłoby, iak naczelnik tegoż bióra zapewnia, pracować przedzay i zyskowniey dla kraju za 36,000 franków, gdyby mu wybór officialistów iego zostawiono. W przekonaniu moim; że nie ten jest najlepszy systemat skarbowy, który najwięcey pieniędzy wydiera ludowi, ale ten, który przywołując wszystkie wydatki do konieczney tylko potrzeby, oszczędza nieodzownie potrzebne handlowi i rolnictwu kapitały, i iedną Rządowi wzięcznych ludów przywiązanie, starałem się poznać polu wam stać wydatków; a poznawszy go ile mi słabe moie światło i niedostateczność udzielonych nam szczegółów w tey mierze dozwoliły, oddać pod wasze roztrząsanie i uwagę wątpliwości, iakim powziął, i poprawki, iakich się spodziewam. Trzymać się będę w moim roztrząsaniu tey rzeczy wskazanego przez samżę budżet porządku, i wkrótkości różne ministerstwa przebieguć.

„Ministerstwo Sprawiedliwości, mające oznaczonych sobie 17,460,000 franków, najmniej ma przesadzone wydatki, a przeto najmniej mogąc podlegać oszczędzeniu; iednak sążę, iż można zmniejszyć piątą częśćią ilość żadaną na pensye i administracyjne wydatki tego Ministerstwa. Toż w ianych iego częściach można ie znacznie pozmniejszyć. — Dla Ministrów Stanu położono w budżecie 256,500 franków. Wszakże nie sprawują oni urzędów; żadne prawo nie upoważniło ich bytu, i z wszelkich względów mieliby czczy tytuł, gdyby tak czynnym sposobem nie figurowali w budżecie. Ale powie kto: Ministrowie Stanu ważne obowiązki sprawują, bo są stayney Rady Królewskiej członkami, i że pobierana przez nich płaca jest odstawkową płacą, należną im iako dawnym Ministrom. Odpowiadam: Jeśli pod tytułem Ministrów Stanu pełnią iakieś obowiązki, tedy te są zupełnie *prywatne*, nie mają żadnego znaczenia publicznego, i nie mogą być ciężarem Skarbowi, dopóki prawo nie nada im bytu, i nie opisze urzędowania tych Ministrów własności, a wtedy dopiero płaca ich

będzie mogła figurować w budżecie. — Nie wyznaczylibyśmy zapewne 20tysięczney pensyi Ministrowi, który zaledwie miał czas swóy ministrowski pugillares otworzyć, gdy dała zaledwie 100 lub 150 franków tylko woyskowemu, który 30 lat służby, iak prawo wymaga, nie ukończył. A więc możnaby te 256,500 franków wyznaczone dla Ministrów Stanu oszczędzić Skarbowi. — Gdyby Rada Stanu tak była urządzona, iakby należało; gdyby prawo mądrze wymiarkowane opisało obowiązki, i taką iey niepodległość zapewniło, iżby mogła być dla obywatelów zbawienną rękocymią przeciw nadużyciom, i tak licznym pomyłkom władzy administracyjney, chętnie i ochoczo przystalibyśmy na 801,000 franków żądanych dla niey na pensye. Lecz gdy niemasz prawaurządzaiącego obowiązków Radców Stanu, gdy wiemy, iż mogą utracić swóy urząd za obławienie w tey Izbie zdania przeciwnego zdaniu Ministrów, gdy Kartę Konstytucyjną widzimy gwałconą, zawisilibyśmy, uchwalając summę potrzebną do utrzymania Rady Stanu, nie oblawiwszy uwag naszych. — Żądają w budżecie dla Sądów i Trybunałów 12,655,038 franków. Wniosę tu oszczędzenie tylko 635,000 franków ze zbytecznych pensy wyznaczonych Prezesom i Prokuratorem jeneralnym, tudzież przez zmniejszenie do połowy nagrody przyznanej Prezesom Sądów Królewskich.

„ Ministerstwo spraw zagranicznych żąda ośm milionów franków. Niemasz artykułu, którego by wydatki nie powinny być znaczenie zmniejszone. Czy podobna, aby jego bióra kosztowały rocznie 550,000 franków? Iak nayszczynniejsza nawet korespondencya ze wszystkimi gabinetami Europejskimi nie zdołałaby udowodnić tak niezmiernego wydatku. A potem, któż słyszał posławać wydatki w ogólney summie na pensye biórowe, które powinny być w iak naydrobniejszych szczegółach podane? Mniemam, iż koszta biórowe tego ministerstwa można zmniejszyć do 300,000 fr. Toż samo stosuje się i do agentów naszych za granicą, dla których na pensye, podróż i mieszkanie 5 milionów w budżecie żądają. Po co nam utrzymywać wielkie poselstwa, których przepych powiększa tylko nasze budżety? Czemu zamiast tych okazałych poselstw nie mamy przestąć na Sprawiających interessa, których skromne utrzymywanie się i rozum ziedniaią im

prawo do szacunku u obcych, i którzy więcej zaięci obowiązkami urzędu swóiego, aniżeli okazywaniem ruynującego przepychu, tém lepiej nam usłużą, że nas mniej kosztować będą. Dosyć będzie 3 milionów dla naszych agentów dyplomatycznych. Mniej będą zbyt kwali, ale niech iasnieją cnotami, i czytają zaszczyt narodowemu charakterowi. Słowem, można oszczędzić z wydatków tego ministerstwa 5,260,000 fr.

Wydatki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wynoszą 102,700,000 fr. Naiem domów dla tego ministerstwa położony jest 100,000 fr. Mniemam, iż łatwo można sprawdzić ten naiem kontraktami, i przekonać się o potrzebie tak kosztownego miejsca dla tegoż Ministerstwa; lecz trudno zezwolić na 41,000 fr. żądanych corocznie na utrzymywanie sprzętów jego. Pomyślę, że naprawiaią i utrzymują kosztem kraiu stoły, krzeselka i t. d. Lecz co do sprzętów Ministra, gdy te do iego służą użytku, niechże ie kosztem swóim każe naprawiać. A potem, Ministerstwo spraw wewnętrznych musiało odziedziczyć sprzęty zniesionego ministerstwa Policyi, a przeto możnaby nawet sprzedać ze sprzętów to, co się stało niepotrzebnem przez połączenie w iedno tych dwóch ministerstw. Widzę także zbyteczny artykuł w budżecie 80,000 fr. na archiwa Królestwa, a wcale niepotrzebne 57,000 fr. dla Rady budowniczey, bo ta Rada jest w moich oczach owym architektem, który nie ma co budować. (Tu się rozśmiarno). Żądam także zmniejszenia 51 tysiącami summy żądanej na trzy wielkie biblioteki w Paryżu, i niepoymię, czemu na samę bibliotekę Królewską 200,000 fr. żądają. — Wyznaczyliscie 27 milionów fr. żądanych na koszta Wyznań religijnych. Zdziwilem się widząc w części religijney budżetu mnóstwo artykułów opatrzonych summami pod tytułem zasiłku dla osob nienależących wcale do wyznania religijnego, a zwłaszcza zdziwilem się widząc przeznaczone 13 tysięcy fr. w zasiłku dla Missyonarzy. Niechby człowiek prywatny unissiony świętą gorliwością uczynił ofiarę z części majątku dla utrzymywania instytutów przeznaczonych nawracać do iego wiary ludy, nad których zaslepieniem i nieszczęsnym losem ubolewa, to poymię; lecz byłoby niewagą, a co większa wyraźnem zgwałcenem praw naszych konstytucyynnych, gdyby wielki naród, cierpiący wszelkie wyznania religijne

szaniący wszelkie opinie, dający równą opiekę wszystkim obywatelom, i akieykolwiek oni są religii, gdyby mówię ten naród zachęcał, utrzymywał i opłacał Missyonarzy przeznaczonych nawracać do swej wiary dalekie ludy, a podobno zanoszących zamieszki nieoddzielne zawsze od zmiany religii. Takowy więc wydatek powinien zniknąć z budżetu naszego. Przystąpił potem mówca do mostów i gróbel radząc odtrącić z tego rozdziału 386,000 franków zmniejszając oraz z 50,000 na 24,000 franków pensją Dyrektora Jeneralnego. (*Tu i w dalszym ciągu mowy, ilekroć rzecz była o zmniejszeniu pensyi Dyrektorów Jeneralnych na 24,000 fr. złośliwem okiem spoglądano na Deputowanych, którzy są temi Dyrektorami*) „Wydatki departamentowe, mówił dalej, mogą być znacznie zmniejszone. Można zmniejszyć pensją Prefektów do połowy, a trzecią częścią koszta ich biur. Jeśliby należeli się Prefekci, którzyby dla szczuplejszey pensyi nie chcieli urzędować, usunięcie się ich byłoby dobrodzieystwem, a zastąpiłby ich bardzo zdadni za tę zmniejszoną pensją.

„Edukacya publiczna, której dochód 1,789,352 fr. teraz wynosi, jest administracyą, która wydatki swoje w samrazułożyła, czyli, *co bierze, to wydała*. Pensya zaś członków Kommissyi oświecenia publicznego i Rady Jeneralney, wynosząca 66,000, może być na 16,000 zmniejszona. Radzę znieść Inspektorów Jeneralnych edukacyjnych, którzy dla tego jedynie obieżdzają szkoły, żeby policzyli uczniów, i doszli, czyli ich liczba odpowiada opłacie należący się od nich. Możliwy ich zastąpić przez podinspektorów akcyz (*Smiech powszechny*), a zgorzenie dlatego nie byłoby większe, uczenie zaś najmniejszego nie doznałoby uszczerbku. Na tém oszczędzeniu niechby nie skarł Królewski nie zyskał, lecz wynikająca stąd ilość niechby rozdana była między tyle osób, które obciążone wiekiem lub słabowitością nie mogą już dawać lekcyj po szkołach.

„Ministerstwo Woyny żąda 192,750,000 fr. z których że PP. Ministrowie zechcą coś odstąpić, spodziewamy się po patriotyzmie i światley ich gorliwości. Co do mnie, dostrzegłem tylko summy 1,928,000 fr. żądanej na koszta biurowe. Rażę odciąć z nich część

piątą. — Gdy czas umowy ze Szwajcarami jeszcze nie upłynął, nie będę radził względem nich oszczędności; lecz to nie przeszkadza wynurzyć życzenia narodu pragnącego oddalenia się od nas tych cudzoziemców, których ceni gorliwość i przywiązanie, ale których ma pomoc niepotrzebna, i których obecność u nas jest upokorzeniem woyska naszego. Zezwalając jeszcze na ich opłacanie tego roku, powinniśmy z wyraźney woli naroda odmówić dla nich dalszey płacy. Tenże sam rodzaj oszczędności radził mówca do służby morskiej zaprowadzić, to jest, odtrącić piątą część kosztów biurowych.

„Ministerstwo Przychodów żąda 257,000,000 fr. Bardzo znaczne zmniejszenie okazuje się tu samo przez się, a mianowicie, co do 1,200,000 fr. żądanych na nowy pałac przy ulicy Rivoli. Lepiej sprzedać grunt i gmachy na nim będące, a za te pieniądze dokończyć pałacu ministerstwa związków zewnętrznych. „— Dalej radził mówca odtrącić 2 miliony z żądanej summy dla Izby Parów, tudzież 2 miliony z żądanych kosztów na dyplomatyczne układy. Mówił potem o administracyach stałych i niestałych podatków, o dyrekcji loteryynnej, i komorach celnych, wszędzie radząc zmniejszenie na nie wydatków. Zakończył temi słowy:

„Doszedłem nareście do kresu roztrząsania, którego długości nie żałowałbym, gdyby stał korzystne dla kraju oszczędzenie wyniknęło. Bydź może, iż moja rada niektórych urzędników zatrwoży; bydź może, iż oburzy owe mnóstwo ludzi korzystających ze zbytniego nadużycia, i których majątek powiększa się z okrucichow publicznego majątku; ale polegam na poparciu i poświęceniu się urzędników, których wielu w tey tu Izbie tak chlubnie zasiada. Mam nadzieję, że doradzoną przezemnie oszczędność pochwalą, i że ich przykład w tey mierze zastosowanie iey do innych ułatwi. Pokładam ufność w ministeryum pełnem otwartości i prawości, dbającym o szczęśliwość Francyi i chwałę rządzącego nami Monarchy. Spodziewam się, iż nam za dobre poczyna wyurzenie mu życzeń narodu względem coraz większey oszczędności, której bieda ludu gwałtownie wymaga.

P. la Bourdonaye zapytał, jaki jest ogół żądany przez Pana Rodet oszczędności? Ten

odpowiedział, że 34,461,000 fr. a Kommissya budżetowa radzi 14milionowe tylko oszczędzenie. — P. Chauvelin, zawołał że to mało. — Dalazę roztrząsanie budżetu na rok 1819 do następney sessyi odłożono.

Pan Bignotti byty Brygadyer podał do Izby prośbę, którą, trzymając pióro w ustach, bo obu rąk niema, napisał. Użala się, że straciwszy na polu bitwy obie ręce w obronie oyczyzny, teraz, tём samém bez sposobu najmniejszego zarobku zostający, przecież mimo tego już rok drugi nie pobiera płacy, iaką miał sobie dożywotnie wyznaczoną. Odesłano tę petycyą do Ministerstwa wojny.

Koronacya Króla naszego odbędzie się dnia 25go Sierpnia w imieniny jego.

Przybył tu Xiążę Leopold Sasko-Koburski, małżonek zmarley Xiężniczki Angielskiej Karoliny, i dnia 25go bieżącego miesiąca miał posłuchanie u Króla, a wieczorem obiadował u niego z rodziną Królewską. Ma tu kilka tygodni zabawić.

Po wielu Departamentach połączyli się obywatele bez względu na różność zdań i politycznego sposobu myślenia, i postanowili nie przyjmować do towarzystw swoich Szwajcarów w służbie francuzkiej zostających, iakikolwiek bądź stopień mogliby w woysku posiadać. Spodziewać się należy, że Paryż pójdzie za tym przykładem; co iednak nie stosuje się do goszczących we Francyi Szwajcarów.

Dzienniki nasze wynurzają rozmaitym sposobem uczucia swoje względem sessyi Izby Deputowanych dnia 17go bieżącego miesiąca, na której oårzuczono większością petycyę za wygnaniem Francuzkami. Dziennik zwany *Niepodległy*, tak napisał: *Któż się nie zadziwi, że wyraz, oznaczający Wszzechmocność Boga, wyszedł z ust Konstytucyjnego Ministra (Pana de Serre), za którego urzędowanie nie można ręczyć do utrá!* *Wyrazem tym jest: Nigdy, którego użył mówiąc, że nigdy wygnana rodzina Bonapartów i Królobójcy nie mogą do Francyi powrócić. Minister Sprawiedliwości, zwyczajny tłumacz najwyższej łaskawości, mógłże tym iednym wyrazem usunąć iedną z największych prerogatyw Królewskich? Nie, zaiste; w zapale nieprzygotowanej mowy przeszedł granice urzędowania Pan*

Minister Sprawiedliwości. Wyrok ten, wyznaczony z uroczystością ostatecznego Sądu, musi się wydawać dziwnym w ustach Ministra Królewskiego, w ustach Deputowanego, w ustach Pana de Serre. Kłówa ta powiększa skutek prawa z dnia 12 Stycznia 1816 roku, ponieważ to prawo nie może być nawet dla głoszących na śmierć Ludwika XVI odwołaném. Lecz wygnaniec nie powinni tracić nadziei, bo nieubłagane Pana Ministra nigdy nie mogło zamknąć uszu Króla na narzekania nieszczęśliwych!

Z pism peryodycznych, *Minerwa* tak z tegoż powodu rzekła: *Ten straszny wyraz nigdy, który rozległ się po całej Francyi, a który historia osądzi, jest srogim targnieniem się na prerogatywę Królewską. Niech urzędnik publiczny zamknie, gdy chce, serce swoje przed litością, ale niech zostawi serce Króla otworem dla łaskawości! Są pewne wyrazy, których Ministrówie nie powinni wymówić, chyba po należytnym namyśle, a z tych liczby jest wyraz. Nigdy.*

Czterdziestu nowo ochrzczonych żydów Alsackich udających się do Ameryki spodziewani tu co chwila. Wsiadą oni w *Havre* na okręty. Ma to być lud niezmiernie pracowity, szczególniej w rolnictwie. Alsacya winna im zaprowadzenie siania i utrzymywanie łąk sztucznych, oraz uprawy kartofli.

Powszechnie mówią, że ma się zebrać woysko nasze obserwacyjne w Alsacyi i Lotaryngii, którem Marszałek Xiążę *Albufera* (*Suchet*) będzie dowodził.

Przybył tu Sekretarz poselstwa naszego w Zjednoczonych Stanach Ameryki Północney, a musiał bardzo ważne pismo przywieść, ponieważ na wyraźny rozkaz Ministra dozwolono mu wysieść na ląd w *Havre* bez odbycia kwarantany.

z Hiszpanii 20 Maja.

Najświeższe listy z *Kadyxu* donosząc o nadpłynieniu z Anglii kilkunastu okrętów przewozowych pod wojsko nasze, przeznaczone do Ameryki południowej, dodają, że tam nie bardzo polegają na wierności Anglików będących na tych okrętach, bo zupełnie przychylnych rokoszonom Amerykańskim. Niektórzy nawet z nich rozrzućli drukowane odezwy za sprawą niepodległości. Widać

zaś jasno z tych odzw., że niczego dobrego dla nas uieemożna się spodziewać od tych cudzoziemców, równie iak i od Francuzów, którzy z przewozowem okrętami zakupionemi w *Fordeaux* i *Bajonnie* przybyli, bo iawnie tchną dębem niepodległości. Zapewniają także, że wyprawa nasza nie wyruszy z *Kadyksu* pized Grudniem, i że wsadzona część wojska na okręty wysiadła znowu na ląd od niejakiego czasu.

z *Karlsruhe* 27 *Maja*.

Na sessyi Izby pierwszej dnia 22go *Baron Baden* zdał powtórnie sprawę w imieniu Kommissyi względem rozbiieranych wniosków o podniesieniu przemysłu krajowego i pomyślności ludu. — *Baron Wessenberg* uczynił wniosek o potrzebie zaprowadzenia niektórych potrzebnych urzędzeń względem obyczajów i religii w częściach kraiu wyznania katolickiego; a *Baron Gemmingen* o zastosowaniu opłaty gruntowej z miejsc górzystych, uciążliwej dotąd dla ich nieurodzajności, w miarę opłaty z żyznych równin, więcej niewynoszącej. Oba te wnioski na sessyi dnia 24 poparte odesłano pod rozwałę Kommissyi; wnioski zaś o podniesieniu przemysłu krajowego *W. Xięciu* przełożyć, i Izbie drugiej przesłać postanowiono. — Na sessyi 26 zdano sprawę o wniosku *Barona Baden* względem postawienia *Adwokatów* w wyższem nieco znaczeniu, a to dla zaprowadzenia dokładniejszego dozoru sprawiedliwości i administracyi sądowej. Po zdaney nakoniec od Kommissyi sprawie o wniosku względem wolności nauk, postanowiono po niejakich spórach prosić *W. Xięcia* o cofnięcie wydanych 1810 roku pod tym względem ścięśnianiających urzędzeń, i o postanowienie, ażeby od-tąd, bez względu na stan i majątek, udowodniony brak zdatności, albo zle i nie do poprawienia obyczaje wyłączały od wolności mieszczczenia się w krajowych instytutach naukowych. — Tegoż dnia miała Izba pierwsza tajną sessyą.

W Izbie drugiej na sessyi dnia 22 doniosł *Pan Stadel* w imieniu Kommissyi o wniosku *Deputowanego Völker* względem zniesienia robocizny przez pańszczyznę. Zdanie Kommissyi było całkowicie za wnioskiem, który wydrukowany poydzie wkrótce pod wyrok Izby. Następnie, *Deputowany* *buł*

popierał swój wniosek dowodząc szkodliwości dotychczasowych urzędzeń względem zwierzyny w lasach rządowych, która inż razbył różmożna wielkie szkody na pobliskich gruntach zrządza; a że polowanie zabronione, wieśniaków więci wielu innych do kradzieży iey pociąga, a tem samem tak dalece demoralizuje, że o kilkadziesiąt mil dla tajemniczego ubicia udają się myśliwi. Rozbiierając rzecz tę obszernie, zwrócił uwagę Izby na popełnione odleśniczych zabójstwa przez strzelanie do ludzi dopuszczających się kradzenia zwierzyny, i nawzajem, do sług leśnych; nakoniec, wspomniął i wyluszczył straty, na iakie mieszkańcy bliscy lasów są wystawieni, pomimo wynagradzań od rządu, które nigdy nie są dostateczne. Zakończył, ażeby prosić *W. Xięcia* o usunięcie dotychczasowych urzędzeń, puścizając w dzierżawę polowanie w lasach rządowych; gdzieby zaś miłośników dzierżawy takiej niebyło, aby wypuszczono ie leśniczym w porachunku pensyi. Gdyby zaś życzeniem było *W. Xięcia* zachować część iaką dla rozrywki swojej i dworu, aby takowa przez ogrodzenie w zwierzyniec zamieniona była.

Wczorajsza gazeta rządowa umieściła projekt budżetu na rok 1819 i 1820, dnia 10 Izbie podany. Tytuł pierwszy budżetu tego zawiera główne przeznaczenia: 1) Jle czysty stały i nadzwyczajny dochód przewyższą wydatki niniejszem prawem postanowione, taka kwota wpłynie do kassy umorzenia. 2) Pieniężne pożyczki ustawą konstytucyjną dla antycypacyi etatowych dochodów względem takichże dozwolone, żeby były ważne, iedynie przez kassę umorzenia pod dozorem i kierunkiem Ministerstwa, i za współdziałaniem wydziału ze Stanów wybranego mogą bydz układane. 3) Kassa umorzenia wypłacać będzie wszelkie właścicielom dóbr i innym dzieciom przyznane, i na przyszłość przyznac się mogące wynagrodzenie. 4) Współdziałanie wydziału Stanów krajowych oddzielnem prawem oznaczone będzie. — Tytuł drugi obeymnie urzędzenia załębłości, i termina wypłat z lat dawniejszych. Załębłości po dzień 2 *Maja* 1817 roku, a następnie od dnia tego do d. 1 *Czerwca* h. r. wpłyną do kassy umorzenia długów. Skutek obrachunku podany będzie Stanom, albo Kommissyi od nich wybranej i t. d.

Taż gazeta umieściła dwa postanowienia

W. Xiącia. Pierwszém, stanowi Komissya zebrać się mająca w *Karlsruhe* dla ułożenia projektu prawa cywilnego, karnego, i postępowania w sądownictwie niższém, oraz przywrócenia i poprawy postępowania sądu najwyższego, a to wszystko na miejsce narzuconych praw francuzkich. Drugiém, mianuje Kommissarzy do tego dzieła, na zwyczajnych i nadzwyczajnych, podzielonych. W liczbie nadzwyczajnych jest wielu członków teraźniejszego Seymu.

Mówią, że Xiąże *Fürstenberg* oświadczył iż, że znieśnie poddaństwo w posiadłościach swoich.

z *Munich* 28 *Maja*.

Na sessyi Izby Radeów dnia 21 Xiąże *Oettingen-Wallerstein* podał dwa wnioski: Pierwszy, o przywrócenie miastom dawniejszego ich wolnego sądownictwa; drugi, względem ustanowienia pewney stałej opłaty sądowej w prowincjach dawniej Pruskich, gdzie trwa opłata Pruska i Bawarska, co sprawia, że tegoż rodzaju sprawa cztery razy tam więcej kosztuje, niż gdzieindziej.

Izba Deputowanych zatrudniała się ciągle rozbiorem budżetu dnia 22, 24, i 25, a szczególnie względem zaprowadzenia oszczędności w wydziałach administracyi i woyny. — Dnia 26 Minister Skarbu oddał Izbie medal wybity na pamiątkę rocznicy zaprowadzonych Stanów, który jako moneta krajowa w bieżący puścić będzie. Medal ten jest wielkości zwyczajnego talara konwencyynnego; ma z jednej strony popiersie Królewskie z napisem: *Maximilianus Josephus Bavariae Rex* (Maxymilian Józef Król Bawarski); na stronie odwrotnej jest na ziemi Bawarskiej wyobrażenie Stałości, i szczęście z napisem: *Charta Magna Bavariae* (Karta Konstytucyjna Bawarska), wokół, wiersz z *Virgiliusza* zupełnie do rzeczy stosowny, iako to: *Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.* (nowy wielki twór nastaje dla przyszłych wieków) Wodocięciu jest dzień 16 *Maja* 1818 roku. Medal ten będzie bity w oznaczonej pewney wartości w złocie i srebrze tak, żeby w biegu mógł być używanym, co jest podobno najlepszym sposobem zachowania pamiątki interessujących wydarzeń. (Miasta I i II klasy dostaną złote, a

wszystkie inne gminy, srebrne medale.) Dzień ogłoszenia Konstytucyi będzie dniem uroczystości narodowej. — Zamieniła się potem Izba w wydział tajny, zatrudniając się iawnością sądownictwa, którą jednomyślnie prawie przyjęto.

Rabin żydowski *Rosenfeldt* z *Uhlfeldt* przysłał Stanom seymnacyim uwagi na piśmie o stanie Izraelitów w Bawaryi. W piśmie tém użala się, iż żaden Izraelita nie zasiada w gromnie Reprezentantów narodu ze strony Izraelitów, którzy co do obowiązków są zupełnie, co do prerogatyw, w połowie tylko obywatelami, skąd wynika, że gdy rzecz o żydach pod rozwagę seymu przyjdzie, bardzo ją ostrożnie, iako ze strony, nie z ley winy nieobceńey, rozbiierać będzie należało. Radzi dla ucywilizowania żydów wybrać do kommissyi 5 lub 7 Rabinów, którzyby zostając pod dozorem dwóch kommissarzy rządowych, reformę żydów przedsięwzięli. Mniema, że, przepisy i ustawy ucywilizowania i polepszenia żydów, skoro od nich samych pochodzić będą, skutecznie i prędzej dadzą się do skutku przywieść. Zapewnia nawet, że nierównie większa część żydów są dobrimi patriotami, i że jedynie okazywana im wzgarda i usunięcie z pożycia towarzyskiego nie daje im sposobności okazać iawnie ducha, iakim dla oyczyzny są istotnie przeięci-

Od *Menu* 30 *Maja*.

Piszą z *Lauter* pod dniem 20 *Maja*, iż Rząd Francuzki ma zamiar obrocic miasto *Bitsch* na wielką twierdzę nadgraniczną, która w związku z *Metz* stanie się przedmurzem Lotaryngii. Już tam zesłano inżynierów dla rozpoznania i rozmiarń położenia okolicy. Słychać także o umocnieniu innych miejsc nad *Renem*, a mianowicie *Lauterburga* i *Fort-Louis*.

Na jednej z sessyi Seymu Niemieckiego w *Frankforcie* zwrócona była uwaga na artykuł 13ty związku Niemieckiego, w skutek którego zobowiązawszy się niektóre Niemieckie dwory nadać w oznaczonym czasie ustawy konstytucyjne krajom swoim, pomimo upływnionego czasu, nieczynią zadość tymże zobowiązaniom. Okazało się, że wyznaczony czas był niedostateczny, i że załatwienie tey ważney rzeczy pójdzie dla niektórych krajów w odwłokę.

W. Xiążę Darmstadtcki donosił Sejmowi Niemieckiemu, że w Maiu 1820 roku zwołała pierwsze zgromadzenie Stanów.

W Ludwisburgu (w Wirtembergskim) cały magistrat z 14 członków składający się złożył dobrowolnie urządowanie, zostawiając obywatelom dawne prawo obierania magistratu. Uczyniło to naprzód 8, a za ich przykładem reszta członków.

Do Koblenc przybyło w tym roku, od d. 20 Kwietnia rachując, 10 statków z 823 Europejczykami udającymi się do Ameryki. Byli to Wirtembercykowie, Szwajcarowie, i Alsacczykowie. — W roku 1817 i 1818 sam kray Wirtembergski, 1,400,000 ludności mający, utracił 20 tysięcy mieszkańców, którzy się do Ameryki wynieśli.

Adwokaci w Xięztwie Darmstadtckim, którym zakazano pisać prośb dla gmin, podali przełożenie w tej mierze, w którym wyrazili, że pisać nie mogą, czyli zagrożeniem oddania przeciwnych temu rozkazowi do wojska chciano ubliżyć wojsku, lub adwokatom? Okazuje się bowiem w tym razie, że wojsko Heskie niczém inném nie jest, tylko instytutem kar i poprawy.

A M E R Y K A .

Jak nayspomyślniej idą rzeczy Niepodległym w Wenezueli. Jenerał ich Páez odniósł kilkakrotnie zwycięstwo nad Jenerałem Hiszpańskim Morillo, który miał 5,000 wojska, a w tém 4,000 piechoty. Cofał się ciągle, ścigany od tego Jenerała Wenezuelskiego.

Simon Bolivar Prezydent Rzeczypospolitej Wenezuelskiej wydał taką odezwę do żołnierzy lądowych i morskich Hiszpańskich:

Żołnierze lądowi i morscy Hiszpańscy! Widzieliście, iak po dobroczynnych ustawach i działaniach Stanów waszych seymuicych (Cortes) nastąpiły samowolne ustawy najstraszniejszego despotyzmu; widzieliście oyczynę waszą wtrąconą w ciemności

polityczney niewoli po uyrzeniu zabłyśnionej na chwilę jutrzeńki wolności; widzieliście, iak oyczynna wasza stała się pogarda w Europie przez bezprzykładne wygnania, konfiskaty i krwawe tracenja. A kogoż to wtrącono do więzień i z kraju wygnano? Oto Arguellesa, którego patryotyczną wymowę w całej Europie uwielbiano; oto Ballasterosa i Mina, którzy dla zapewnienia niepodległości narodowej tyle tryumfów odnieśli. A kogoż to stracono, czyli raczej zamordowano? Oto Berliera, Lasoy i tylu innych współtowarzyszów waszych w bitwach najkrwawszych, iakie kiedy z rzeczywistemi oyczynny waszey nieprzyjaciółmi stoczone były! Nie pozostało tym, którzy tyle zbrodni popelnili, nie innego, tylko wybrać was, was świadków tego wszystkiego złego, za narzędzia i ofary ich ambicji na półkuli zachodniej. Ach! iakże oni nierozsądni! Chociażby liczbę pułków swoich podwoili, chociażby one składały się zupełnie z ludzi zdolniejszych jeszcze nad was do stania się wykonawcami ich zbrodni, taki jest duch wolności, iżby odpedzonerai od brzegów naszych, pochłonięni przy nich, i iak jadowite gady wyrzuconemi na powierzchnię wulkanu, i w lawie jego zniszczeni zostali. Lecz was, bracia nasi dawnego Świata, przyimiemy iako przyjaciół; znany przywiązanie wasze do nas, iestestny pewni dobrej waszey ku nam chęci. Każdy żołnierz lądowy czy morski, który się z nami połączy, nie tylko po przyjacielsku będzie przyjęty i podług zasług nagrodzony, ale nadto, broń i różne potrzeby wojenne, któreby na ich okrętach były, będą na jego zysk zakupione. Każdy officer wyższy stopień i płacę otrzyma, a kto by niechciał służyć, grunta dostanie. Z takimi to uczuciami przyimiemy braci naszych Hiszpańców. Biada tym, którzyby innemi technai! — Działo się w pałacu rządowym w Augustura d. 2. Marca 1819.

(podpissno) Simon Poliwar.

Z powodu kończącego się kwartału, Redakcyja Gazety Korespondenta uprasza szanownych Prenumeratorów, aby się raczyli zgłosić wcześniej na prowincjach do Urzędów pocztowych, a w stolicy, do Kantoru Redakcyi; cena prenumeraty zwyczajna. — Uwiadomia przytem, iż gdy ią listy przez pocztę dochodzą niefrankowane czasem, takowe odsyłać będzie na powrót, skąd przyszły.